

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum imperium præcedat vsum, vel econuerso.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

ARTICVLVS II.

A Ordinant ad actionem. & iō in cis est impetus, se non imperium.

ARTICVLVS III.

Utrum usus precedat imperium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod usus precedat imperium. Imperium enim est actus rationis, presupponens actum uoluntatis, ut supra dictum est. * sed v sus est actus uoluntatis, ut supra dictum est. * ergo v sus precedit imperium.

¶ 2 Præt. Imperium est aliquid eorum quæ ad finē ordinantur: eorū autem quæ sunt ad finem, est v sus. ergo uidetur, quod usus sit prius, quàm imperium.

¶ 3 Præt. Omnis actus potentie motæ a uoluntate, v sus dicitur: ga uoluntas utitur aliis potentiis, ut supra dictum est: sed imperium est actus rōnis, prout mota est a uoluntate, sicut dictum est. * ergo imperium est quidam v sus: cōmune autem est prius proprio. ergo usus est prius, quàm imperium.

SED CONTRA est, quod Damadicit, quod impetus ad operationem precedit usum: sed impetus ad operationem fit p imperium. ergo imperium precedit vsum.

RESPON. Dicendum, quod usus eius quod est ad finem, secundū quod est in ratione referente ipsum in finem, precedit electionē, ut supra dictum est. * unde multo magis precedit imperium: sed v sus eius, quod est ad finem, secundum quod subditur potentie executiue, sequitur imperium, eo quod usus utentis coniunctus est cum actu eius, quo quis utitur. Non enim utitur aliquis baculo, antequam aliquo modo p baculum operetur. Imperium autem non est simul cum actu eius cui imperatur: sed naturaliter prius est imperium, quàm imperio obediatur, & aliquando etiā est prius tempore. unde manifestum est, quod imperium est prius, quàm usus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non omnis actus uoluntatis precedit hūc actum rationis, qui est imperiū: sed aliquis precedit, scilicet electio, & aliquis sequitur, scilicet v sus, quia post determinationem consilii quæ est iudicium rationis, uoluntas eligit, & post electionem ratio imperat ei, per quod agendum est quod eligitur: & tunc demum uoluntas alicuius incipit uti exequendo imperium rōnis, quāquid uoluntas alterius, cum aliquis imperat alteri, quāquid autem uoluntas ipsius imperantis, cum aliquis imperat sibi ipsi.

AD II. dicendum, quod sicut actus sunt preuii potentis

nis, uidebit ut inuenis, ita actum trinitatis. Quamuis in hoc casu putem, quod quia tristitia pendet ex dispositione organi, quod quandoque est dispositū ad hoc, propterea ita modica est tristitia, ut appareat non tritari. Inter actus autem appetitus sensitui, & partus uegetatiue, hoc interest, quod actus appetitus sensitui subest imperio in ordine ad propria principia elicitiua, & propria obiecta actus uero partus uegetatiue neutro modo subest imperio: sed concupiscencia, & applicatio eorum, sicut aliorum actiuorum, & passiuorum naturalium. Cadit enim sub imperio rationis concupiscencia hoc pulchrum, ita quod & in potestate hominis est concupiscencia, & non concupiscere: & concupiscere hoc, & non hoc. Sed non cadit sub rationis imperio, quod uirtus generatiua emittat, uel non emittat semen: aut quod generet, aut non: aut hoc, uel illud, quamuis cadat sub imperio applicationis uirtutis generatiue cum sua actione, si habet. Sicut uero cadit sub imperio, quod ignis excutitur ex lapide, sed hoc pendet ex uirtute lapidis percussis & ceteris, quamuis applicatio lapidis & ferri cum suis efficacibus ad excutiendum, sub imperio cadat. Unde non quadoque sic, & quæque non, pars generatiua imperio subditur: sed nūquid actus eius ut sic, imperio subditur: quamuis ipse cum sua efficacia & actione quæ naturam sequitur, applicabilitas imperio subest rationis, & propterea inter uoluntaria computatur.

Artic. q. 16 art. 1.

q. 16. art. 1.

Li. 2. Ortho. fidei, c. 22.

q. preced. artic. 4.

ARTICVLVS II.

Utrum imperare pertineat ad animalia bruta.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod imperare cōueniat brutis animalibus, quia secundum Auic. Virtus imperans motum, est appetitiua: & uirtus exequens motū, est in musculis, & in neruis: sed utraq; uirtus est in brutis animalibus. ergo imperium inuenitur in brutis animalibus.

¶ 2 Præt. De rōne serui est, quod ei imperetur: sed corpus cōparatur ad animam, sicut seruus ad dominū, sicut dicit Philosophus in 1. * Poli. ergo corpori impetatur ab anima, etiam in brutis, quæ sunt composita ex anima, & corpore.

¶ 3 Præt. Per imperium homo facit impetum ad opus: sed impetū in opus inuenit in brutis animalibus, ut Dam. dicit. ergo in brutis animalibus inuenitur imperium.

SED CONTRA. Imperium est actus rationis, ut dictum est: sed in brutis non est ratio. ergo neque imperium.

RESPON. Dicendum, quod imperare, nihil aliud est, quod ordinare aliquid ad aliquid agendum cū quadam intimatiua motiōe. Ordinare autem est proprius actus rōnis: unde impossibile est, quod in brutis animalibus, in quibus non est rō, sit aliquo modo imperium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uis appetitiua dicitur imperare motum, in quantum mouet rōnem imperantē: sed hoc est solū in hominibus: in brutis autem animalibus uirtus appetitiua non est proprie imperatiua, nisi imperatiuum sumatur large pro motiui.

AD SECUNDVM dicendum, quod in brutis animalibus corpus quodam habet unde obediatur: sed anima non habet unde imperet, quia non habet unde ordinet. Et ideo non est ibi ratio imperantis, & imperati: sed solum mouentis, & moti.

AD TERTIVM dicendum, quod aliter inuenitur impetus ad opus in brutis animalibus, & aliter in hominibus. Homines enim faciunt impetum ad opus per ordinationem rōnis, unde habet in eis impetus rōnem imperii: in brutis autem fit impetus ad opus p instinctum naturæ: quia appetitus eorum statim apprehenso conuenienti, uel inconuenienti, naturaliter mouetur ad prosecutionem, uel fugā: unde ordinatur ab alio ad agendum: non autem ipsa se ipsa

Supr. q. 11. art. 1. cor.

Ca. 1. medico.

Li. 2. c. 22.

art. preced.

Dausy.

in cor. 11.

tentiis, ita obiecta actibus: obiectum autem usus, est F id, quod est ad finem. Ex hoc ergo quod ipsum imperium est ad finem, magis potest concludi, quod imperium sit prius usu, quam quod sit posterius.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut actus uoluntatis utentis ratione ad imperandum, praecedit ipsum imperium: ita etiam potest dici, quod et istum usum uoluntatis praecedit aliquod imperium rationis, eo quod actus harum potentiarum supra se ipsos inuicem reflectuntur.

ARTICVLVS IIII.

Utrum imperium, & actus imperatus, sint actus unus, uel diuersi.

Infr. q. 20. art. 3. cor. & ad 1. Et q. 9. 15. ar. 2.

AD QVARTUM sic proceditur. Videtur, quod G actus imperatus non sit unus actus cum imperio. Diuersarum enim potentiarum diuersi sunt actus: sed alterius potentiae est actus imperatus, & alterius ipsum imperium: quia alia est potentia quae imperat, & alia cui imperatur. ergo non est idem actus imperatus cum imperio.

¶ 2. Praet. Quaecumque possunt ab inuicem separari, sunt diuersa: nihil enim separatur a seipso: sed aliquando actus imperatus separatur ab imperio: praecedit enim, quandoque imperium, & non sequitur actus imperatus. ergo alius actus est imperium, ab actu imperato. H

¶ 3. Praet. Quaecumque se habent secundum prius & posterius, sunt diuersa: sed imperium naturaliter praecedit actum imperatum. ergo sunt diuersa.

Li. 2. Topic. c. 2. parum a principio som. 1.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit, * quod ubi est unum propter alterum, ibi est unum tantum: sed actus imperatus non est nisi propter imperium. ergo sunt unum.

Ca. ultimo paulo post principiu c.

RESPON. Dicendum, quod nihil prohibet aliqua esse secundum quid multa, & secundum quid unum. Quinimmo omnia multa, sunt secundum aliquod unum, ut Dion. dicit ult. cap. de diu. no. * Est tamen differentia attendenda in hoc, quod quaedam sunt simpliciter multa, & secundum quid unam: quaedam uero econuerso. Vnum autem hoc modo dicitur, sicut & ens. Ens autem simpliciter est substantia: sed ens secundum quid, est accidens, uel etiam ens rationis. Et ideo quaecumque sunt unum secundum substantiam, sunt unum simpliciter, & multa, secundum quid. Sicut totum in genere substantiae compositum ex suis partibus uel integralibus, uel essentialibus, est unum simpliciter: nam totum est ens & substantia simpliciter: partes uero sunt entia & substantiae in toto. Quae uero sunt diuersa secundum substantiam, & unum secundum accidens, sunt diuersa simpliciter, & unum secundum quid. sicut multi homines sunt unus populus, & multi lapides sunt unus aceruus, quae est unitas compositionis, aut ordinis. Similiter etiam multa indiuidua, quae sunt unum genere, uel specie, sunt simpliciter multa, & secundum quid unum: nam esse unum genere, uel specie, est esse unum secundum rationem. Sicut autem in genere rerum naturalium aliquod totum componitur ex materia, & forma, ut homo ex anima & corpore, qui est unum ens naturale, licet habeat multitudinem partium: ita etiam in actibus humanis actus inferioris potentiae materialiter se habet ad actum superioris, in quantum inferior potentia agit in uirtute superioris mouentis ipsam. Sic enim & actus mouentis primi formaliter se habet ad actum instrumenti: unde patet quod imperium, & actus imperatus sunt unus actus humanus: sicut quaedam totum est unum, sed est secundum partes multa.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod si essent potentiae diuersae adinuicem non ordinatae, actus earum essent simpliciter diuersi: sed quando una potentia est mouens alteram, tunc actus earum sunt quodammodo unus. nam idem est actus mouentis, & moti, ut dicitur in 3. phys. *

AD SECUNDVM dicendum, quod ex hoc, quod imperium, & actus imperatus possunt abinuicem separari, habetur quod sunt multa partibus: nam partes hominis possunt abinuicem separari, quae tamen sunt unum toto.

AD TERTIUM dicendum, quod nihil prohibet in his quae sunt multa partibus, & unum toto, unum esse prius alio: sicut anima quodammodo est prius corpore, & cor est prius aliis membris.

ARTICVLVS V.

Utrum actus uoluntatis imperetur.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur, quod actus uoluntatis non sit imperatus. Dicit enim Aug. in 8. * confel. Imperat animus, ut uelit animus, nec tamen facit: uelle autem est actus uoluntatis. ergo actus uoluntatis non imperatur.

¶ 2. Praet. Et conuenit imperari, cui conuenit imperium intelligere: sed uoluntatis non est intelligere imperium, differt enim uoluntas ab intellectu, cuius est intelligere: ergo actus uoluntatis non imperatur.

¶ 3. Praet. Si aliquis actus uoluntatis imperatur; par ratione omnes imperantur: sed si omnes actus uoluntatis imperantur, necesse est in infinitum procedere, quia actus uoluntatis praecedit actum imperantis rationis, ut * dictum est, qui uoluntatis actus fuerit imperatur, illud iterum imperium praecedit aliquis rationis actus, & sic in infinitum, hoc autem est inconueniens, quod procedatur in infinitum, non ergo actus uoluntatis imperatur.

SED CONTRA. Omne quod est in potestate nostra, subiacet imperio nostro: sed actus uoluntatis sunt in potestate nostra: nam omnes actus nostri intantum dicuntur in potestate nostra esse, in quantum uoluntarii sunt. ergo actus uoluntatis imperant a nobis.

RESPON. Dicendum, quod sicut * dictum est, imperium nihil aliud est, quam actus rationis ordinantis cum quadam motione aliquid ad agendum. Manifestum est autem, quod ratio potest ordinare de actu uoluntatis: sicut non potest iudicare, quod bonum sit aliquid uelle, ita potest ordinare imperando, quod homo uelit, ex quo patet quod actus uoluntatis potest esse imperatus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut * Aug. ibidem dicit. Animus quando perfecte imperat sibi ut uelit, tunc iam uult: sed quod aliquando imperet, & non uelit, hoc contingit ex hoc, quod non perfecte imperat. Imperfectum autem imperium contingit ex hoc, quod ratio ex diuersis partibus mouetur ad imperandum, uel non ad imperandum: unde fluctuat inter duo, & non perfecte imperat.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut in membris corporalibus quodlibet membrum operatur non sibi soli, sed toti corpori, ut oculus uidet toti corpori: ita etiam est in potentiis anime. Nam intellectus intelligit non solum sibi, sed omnibus potentis: & uoluntas uult non solum sibi, sed omnibus potentis: & ideo homo imperat sibi ipsi actum uoluntatis, in quantum est intelligens, & uolens.

AD TERTIUM Dicendum, quod cum imperium sit actus rationis, ille actus imperatur, qui rationi subditur. Primus autem uoluntatis actus ex rationis ordinatione

Text. 201. 21. & p. 201. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Cap. tom.

2. di. 24. art. 1. cor. mal. q. 1. c. 3. ad 5. Ca. 9. parum te medium tom. 1.

11. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Art. 1.

Art. 1.

D. 77.

D. 75.

1. 8. conf. 9. circa medium, 10.

99.

Infr. art. 16. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.